

Doppraxis i samtida svensk baptism

ULRIK JOSEFSSON

Inledning

Svensk baptism har under sin 160-åriga historia hela tiden brottats med flera parallella utmaningar. Det har gällt frågor om dopets teologiska innebörd och praxis, och frågor kring hur baptismen ska förhålla sig till andra konfessioner. Det har även handlat om hur baptistiska grupper ska organiseras och förhålla sig till varandra.

Svensk baptism står inför utmaningar och har under de senaste decennierna genomgått en rad förändringar som är värda att notera och diskutera. I denna artikel vill jag främst diskutera två frågor inom samtida svensk baptism. Den första är liturgisk och gäller hur dop-handlingen går till i praktiken. Den andra är mer ecklesiologisk och gäller förhållandet mellan dop om församlingsmedlemskap. Dessa två frågor diskuteras i varsin avdelning i artikeln som inleds här närmast med en övergripande introduktion.

Begreppet baptism är mångtydigt och måste definieras. En enkel definition kan vara kristna grupper som har troendedop som enda doppraxis. I Sverige finns idag tre tydligt baptistiska samfund: Pingströrelsen, Evangeliska frikyrkan och Svenska baptistsamfundet. Utöver dessa finns baptistiska grenar inom både Missionskyrkan och Svenska Alliansmissionen. Till detta kommer att Trosrörelsen med huvudförsamlingen Livets Ord i huvudsak har baptistisk doppraxis. För att ytterligare komplicera bilden håller den svenska frikyrkogeografin på att ritas om vilket får betydelse för baptismen i Sverige. Svenska baptistsamfundet står i en samgåendeprocess med Missionskyrkan och Metodistkyrkan. Evangeliska frikyrkan är i sig en sammanslagning mellan tre baptistiska samfund med vissa historiska skillnader

när det gäller tillämpningen av baptistisk teologi. I denna situation av föränderlighet väljer jag att koncentrera studiet till Pingströrelsen och Evangeliska frikyrkan.

Inom baptismen har det ända sedan mitten av 1800-talet funnits en spänning mellan symbolisk och sakramental dopsyn. I de tidigaste, främst tyska, baptistiska influenserna i Sverige fanns sakramentala drag. I takt med ökande amerikanskt inflytande kom istället en symbolisk dopuppfattning att bli den rådande.¹ Under senare delen av 1900-talet har svensk baptism allt mer kommit att uppfatta sakramentala dimensioner i dopet. En orsak till detta är den ökade ekumeniska rörligheten och ett ökande antal ekumeniska församlingar. En annan är att inflytelserika baptistiska teologer som George Raymond Beasley-Murray diskuterat baptism och sakramentalitet. 1967 kom hans bok *Dopet idag och imorgon* på svenska. Han vill hålla samman symbol och sakrament i förståelsen av dopet och menar att dopet är nådesförmedlande men att sakramentaliteten är beroende av den döptes tro.² Under de senaste decennierna har en sakramental förståelse av dopet vunnit insteg i svensk baptism.³

En annan fråga som är ytterst aktuell gäller vad som händer med den baptistiska identiteten i ett allt mer ekumeniskt präglat klimat. I flera ekumeniska dokument som *Baptism, Eucharist and Ministry* från 1982 och *Confessing One Faith* från 1991 betonas vikten att hålla samma tro och dop.⁴ I takt med fördjupad ekumenisk dialog och att allt fler baptistiska församlingar erkänner dop av annan ordning ökar behovet av reflektion kring baptistisk identitet idag.⁵ Det är rimligt att då utgå från dopet, däremot är det inte självklart att dopet ensamt konstituerar grunddragen i baptismen. Sune Fahlgren har visat att andra element som församlingssyn, ledarsyn och de kognitiva dragen i tron är väl så viktiga.⁶

1 Fahlgren 1994, s. 259ff.

2 Beasley-Murray 1967, s. 19–43.

3 Bardh 2008, s. 208.

4 *Tro – dop – medlemskap*, s. 79ff.

5 Bäckryd 2007, s. 80.

6 Fahlgren 1997.

Dop och doppraxis: en liturgisk analys

När utvecklingen av konkret doppraxis studeras väljer jag att använda Pingströrelsen som exempel. Först ges här en kort bakgrund till hur dopet inom Pingströrelsen har genomförts. Därefter analyseras ett material insamlat från de pingstförsamlingar som döpt flest personer det senaste året. Då inget annat anges bygger den följande bearbetningen på svaren i denna enkät.⁷ Dopstatistiken gäller år 2009 och av totalt 218 döpande pingstförsamlingar utgör dopen i de 37 mest döpande församlingarna drygt 50 % av pingstförsamlingarnas dop.⁸

Pingströrelsens historiska doppraxis

Dop, tillsammans med nattvard, har haft en särställning som liturgiskt bruk inom Pingströrelsen utan att någon ingående diskussion kring sakramentsuppfattning har förts. För de tidiga pingstledarna utgjorde Anders Wibergs bok *Det kristliga dopet* en viktig auktoritet.⁹ Baptistiska rötter och vad som uppfattats som biblisk praktik har varit avgörande för Pingströrelsens dopsyn. Dopet har varit betydelsefullt både som teologisk fråga, identitetsmarkör och mätinstrument för församlingens framgång.¹⁰

Pingströrelsens doppraxis var baptistisk och dopet uppfattades primärt som en lydnds- och bekännelsehandling, visserligen nära sammankopplad med frälsningen men som en bekräftelse på vad som redan skett. Den vanligaste dopformeln inom Pingströrelsen talade om ”Mästarens befallning” och ”din egen bekännelse” och den visar just lydnds- och bekännelsemotivet.¹¹ I rapporter från dogudstjänster uttrycks dopets karaktär av bekräftelse, bekännelse och efterföljelse men inte att Gud handlar specifikt i dopet. Så dopet uppfattades som

7 Mail skickades till pastorerna i 37 församlingar, jag valde att undanta 5 församlingar i listan på grund av att de var s.k. samarbetsförsamlingar som representerade fler samfund än Pingströrelsen. Svar inkom från 33 församlingar, alltså ca 90 % svarsfrekvens. Enkäterna, svaren och sammanställningen finns i författarens arkiv.

8 *Pingströrelsens Årsbok* 2010, s. 67.

9 Se t.ex. Söderholm 1920; Ramselius 1934; Thulin 1941.

10 Josefsson 2005, s. 227ff.

11 Bloch-Hoell 1956, s. 398ff.

en symbolisk handling när det gällde lydnad och efterföljelse, en bekräftande handling när det gällde personens ställning inför Gud, en reell handling när det gällde bekännelse och vittnesbörd samt en nödvändig och förberedande handling när det gällde församlingsmedlemskap.¹²

Dopet var alltså, inom både baptismen och Pingströrelsen, en viktig del av initiationen som även markerade gränsen mot det omkringliggande samhällets barndopspraxis.¹³ Dopet var en del av vägen in i församlingen och den nödvändiga riten för att församlingen skulle kunna vidta en medlemsintagning. Dopet var alltså, med Lars Eckerdals terminologi, en initiationsrit insatt i initiationsprocessen.¹⁴

Det är sällan som hela initiationsprocessen beskrivs. Genom att lägga samman de olika bilderna framträder dock en ordning där den personliga tron, omvändelsen och pånyttfödelsen ingår som förutsättningar. Första steget i den egentliga initiationen var den offentliga bekännelsen av tro inför församlingen. Andra steget var den egentliga initiationsriten, nämligen dopet genom nedsänkning. Efter dopet (och efter omklädningen, vilken verkar vara självskriven) följde handpåläggning och förbön. Förbörens syfte var att nedkalla den helige Ande över den nydöpte. Nästa steg var den egentliga medlemsintagningen i församlingen. Åtskilliga rapporter talar om att dopet följdes av välkomnande in i församlingen. Därefter följde i många fall nattvardsfirande, inte som en del i initiationsordningen utan som en bekräftelse på att initiationen fullbordats. Ordningen var i regel densamma men det kunde förekomma att själva medlemsintagningen flyttades till ett församlingsmöte.¹⁵

Med tiden kom församlingens roll i att godkänna dopkandidaten att utvecklas. Vanligt var då att församlingen fattade beslut före dopakten om dopkandidaten kunde accepteras för dop och därmed församlingstillhörighet. Detta historiska bruk finns beskrivet i en aktuell debattartikel i tidningen *Dagen*: ”Inför församlingen skulle jag avlägga min dopbekännelse, och församlingen skulle besluta om jag skulle få bli döpt

12 Josefsson 2005, s. 228.

13 Eckerdal 1981, s. 37of.

14 Eckerdal 1981, s. 9f.

15 Josefsson 2005, s. 228.

eller om det fanns något som hindrade. Församlingen skulle avgöra om jag 'gjort sinnesändring' och om jag var värdig att bli medlem."¹⁶

Under senare år har förändringar skett när det gäller doppraxis inom Pingströrelsen. Utifrån det insamlade materialet diskuteras här några aspekter av dessa förändringar.

Dopbekännelse och vittnesbörd

Först gäller det frågan om dopkandidaten avlägger någon form av vittnesbörd eller bekännelse före eller i samband med dopet. Ungefär hälften av de tillfrågade svarade ja, hälften svarade ibland och tre svarade att någon offentlig bekännelse inte avläggs av dopkandidaten. I kommentarerna kring denna fråga blir några perspektiv tydliga.

För det första betonas att denna typ av bekännelse är och måste vara frivillig. Svaren visar att man inte vill lägga press på dopkandidaten och att bekännelsen måste vara enkel i sin form. Enkelheten i form kan yttra sig i att frågor ställs till dopkandidaten som denna svarar på, i regel bara med ett ja. En annan form är att dopförrättaren intervjuar och i några fall har sådana intervjuer filmats i förväg och visas vid doptillfället på storbildsskärm för församlingen. Ingen hänvisar till frågor eller formuleringar i den frikyrkliga *Gudstjänstboken* och flera av kommentarerna visar att man inte vill ritualisera ett bekännelseförfarande. Några av informanterna ställer sig dessutom undrande inför frågan som sådan utifrån att dopet i sig uppfattas som den stora bekännelsehandlingen.

För det andra diskuteras platsen för denna typ av bekännelse. Om det förr skedde i ett församlingsmöte som föregick dopakten så betonas i kommentarerna vikten av dopsamtal. Många av informanterna talar om en serie av samtal som en strukturerad katekumenatsprocess. Utifrån det personliga dopsamtalet kan dopförrättaren antingen berätta om dopkandidatens tro eller intervjua denne. Frågorna om tro och bekännelse behandlas alltså snarare i ett personligt samtal än som en offentlig fråga i ett församlingsmöte eller obligatorisk bekännelse vid doptillfället.

16 Ericson 2011.

Församlingens handlande vid dopakten

Hur agerar då församlingen i samband med dopakten? Jag valde att inte fokusera på dopförrättarens handlande eller formuleringar i samband med dopet. I den ekumeniska handboken som är gemensam för Pingströrelsen, Evangeliska frikyrkan, Svenska Alliansmissionen och Svenska Baptistsamfundet finns en rekommenderad dopritual med form och formuleringar.¹⁷ Dessa används i mycket liten utsträckning inom Pingströrelsen och i kommentarerna är det uppenbart att dopritualen har en friare form varför en handboks formuleringar uppfattas som för ritualiserat.

Inom Pingströrelsen har det utvecklats en form där församlingen deltar i dopakten genom att sjunga en sångvers eller kör i samband med själva nedsänkningen i vattnet. Ofta är det flera personer som döps vid samma tillfälle och sångversen blir då dels en form för församlingen att vara delaktiga i församlingens dophandlande, dels ett sätt att fylla tiden då nästa dopkandidat går ner i vattnet med bekännelsemättat innehåll.

Den övervägande majoriteten av tillfrågade svarar att församlingen sjunger i samband med eller i direkt anslutning till att dopkandidaten sänks ned i vattnet. Av dem som svarat på vad man sjunger är det en betydande majoritet som anger en sång från Pingströrelsens sångbok *Segertoner* med titeln ”Jag har beslutat att följa Jesus”.¹⁸ Detta bruk är vedertagen praxis sedan många år och är alltså fortfarande gällande.

Lika uppenbart är det att sjungandet i samband med dopet under senare år har kompletterats med ett närmast ritualiserat bruk av applåder och i viss mån jubel. Även på denna punkt är det en övervägande majoritet som svarar att församlingen applåderar i anslutning till nedsänkningen i vattnet. I de flesta församlingar verkar bruken komplettera varandra och användas parallellt och ibland samtidigt. Det verkar vara lite av en generationsfråga där de äldre föredrar sjungandet medan de yngre snarare applåderar.

När nya bruk införs i ickeformaliserade ritualer är det inte lätt att

¹⁷ *Gudstjänstboken* 2005, s. 46ff.

¹⁸ *Segertoner* 1986, ps. 513.

fastslå exakt när införandet skett. Min uppfattning är att detta kan förstås på tre sätt. För det första har applåden som liturgiskt fenomen införts stegvis och denna process har kommit olika långt i olika församlingar. I kommentarerna från informanterna är detta uppenbart. För det andra är detta en fråga om acceptans för nya uttryck där unga människor i regel är mer öppna för nyheter än äldre. Det kan även nämnas att flera ungdomligt orienterade frikyrkliga sammanhang i hög grad lånat uttryck och form från populärkulturens konserter och festivaler där applåder, jubel och visslingar är vanliga uttryck för gillande och deltagande.

För det tredje kan detta troligen tolkas som ett uttryck för internationell påverkan. Under andra hälften av 1990-talet var jag själv deltagare på en av de första Willow Creek-konferenserna i Sverige. Under denna konferens visades ett filmklipp från en dopförrättning i den amerikanska baptistförsamlingen där applåder och jubel var naturliga inslag under hela dopakten. Min uppfattning är att händelser som denna kan ha mönsterbildande effekt.

På denna punkt visar sig både kontinuitet och förnyelse i Pingströrelsens dopritual. Bruket med sång insprängt i dopakten är väl befast och fortsatt i bruk samtidigt som den nya formen med applåder verkar ha vunnit betydande insteg. Även på ett djupare plan kan både kontinuitet och förnyelse konstateras. Både sången och applåderna är liturgiska former för att uttrycka församlingens deltagande. Även om dopet betonas som en personlig handling är det insatt i en ram av liturgisk gemenskap. De flesta informanter betonar att dopet oftast är en del av huvudgudstjänsten. Denna typ av liturgiskt sammanhang är en viktig del i pentekostalismens betoning av den personliga erfarenheten.¹⁹ I gudstjänsten, så även i dopet, sker ett samspel mellan den enskilde och gemenskapen, mellan den personliga erfarenheten och handlandet å ena sidan och den liturgiska ramen å den andra.²⁰ Så även om formen växlar från sång till applåd är det kontinuitet i fråga om församlingens liturgiska deltagande i dophandling. Däremot är

19 Albrecht 1999, s. 21–26.

20 Josefsson 2005, s. 223. Se även Albrecht 1999, s. 149; Ranaghan 1974, s. 72; Kärkkäinen 1998, s. 416ff.

dessa två former uttryck för olika stämninglägen. I sångtexten talas om att man beslutat att följa Jesus och hans kors oberoende av världen eller andras tvekan.²¹ I detta ligger beslutsamhet, överlåtelse och allvar. Melodin går visserligen i dur men innehåller flera mollklanger som förstärker allvarskänslan. I applåden och det sammankopplade jublet är det snarare glädje, tacksamhet och seger som uttrycks. Både applådens glädje och sångens allvar är uttryck för den tidiga Pingströrelsen spiritualitet med både allvarsam överlåtelse²² och tacksamt jubel²³. I informanternas kommentarer finns tecken som tyder på att i vissa församlingar uppfattas sången och applåderna som konkurrerande och motstridiga uttryck medan de i andra verkar uppfattas som komplement. I några församlingar är det antingen sången eller applåden som är det vanliga uttrycket. Hur detta ska förstås påverkas av vad framtida doppraxis kommer att uppvisa. Detta dubbla bruk kan vara ett återtagande av Pingströrelsens spänning mellan allvar och jubel men det kan komma att visa sig vara en övergång från den ena betoningen till den andra.

Förbön i samband med dopet

I Pingströrelsens traditionella dopliturgi sker en särskild förbön för den nydöpte som visats ovan. Detta bruk verkar vara väl befast och praktiseras i nästan alla de tillfrågade församlingarna. Den vanliga ordningen är att dopet sker inom ramen för huvudgudstjänsten och att det i slutet av gudstjänsten sker en särskild förbönsakt för den nydöpte/a. Flera informanter talar om förbön även i samband med dopakten men den verkar inte ersätta förbönen i slutet av gudstjänsten efter att den nydöpte bytt till torra och vanliga kläder. Här kan vi alltså konstatera ett välbefäst liturgiskt bruk när det gäller förbön för den nydöpte i slutet av gudstjänsten. Några saker ska noteras i detta sammanhang.

I en betydande majoritet av församlingarna är det relativt fritt vilka som deltar i den konkreta förbönen med handpåläggning. De flesta

²¹ *Segertoner* 1986, ps. 513.

²² Josefsson 2005, s. 201ff och 240ff.

²³ Josefsson 2005, s. 228ff.

listar olika grupper som församlingsledare, bönegruppsledare, familj och vänner. Några informanter talar uttryckligen om att alla som vill deltar i förbönen. I många fall när den döpte är ung och uppvuxen i församlingen är det rimligt att se detta avslutande förbönstillfälle som en familjebaserad passagerit men även där det inte handlar om biologiskt släktskap blir detta förbönstillfälle en passagerit med kollektiva dimensioner i den utvidgade andliga familjen. Därför blir det viktigt att alla som vill, alla som är direkt involverade i familjerelationen, biologiskt eller andligt, deltar eller åtminstone tillåts delta. Detta innebär samtidigt att förbönstillfället gestaltar det allmänna prästerskapet snarare än de formella ämbetsbärarna som pastorer och församlingsledning. Här finns det dock vissa skillnader mellan församlingarna där en mindre grupp betonar ämbetsbärarnas och det formella ledarskapets roll i förbönen.

Förbönen kan sägas fullborda dophandlingen och är på samma gång en del av dopet och en särskild händelse. Flera av informanterna talar om tillfällena då det inte varit möjligt att genomföra förbönen som man velat. Då betonas att man hittat andra tillfällen för den doprelaterade förbönen, ofta då i ett efterföljande gudstjänstsammanhang. Majoriteten av svaren talar om att målet för förbönen är att den nydöpte ska fyllas av Anden. Några av informanterna hänvisar till Apostlagärningarna 2:38 som talar om omvändelse och dop som leder till Andens gåva. Detta är intressant på flera sätt. När Pingströrelsen bröt fram var en av konfliktpunkterna just i vilken grad Anden redan givits i frälsningen eller dopet och därmed behovet av att tala om ett andedop.²⁴ Pingströrelsens praxis kring andedopet innefattar dimensioner av direkt och tydlig personlig erfarenhet, ofta i termer av tungotal. Andens plats i dopförbönen är utifrån denna spänning tve tydlig. Å ena sidan uppfattas vanligen Pingströrelsens "via salutis" så att dopet senare följs av andedopet. Å andra sidan talar bibeltexten om att Anden är en gåva som ges till dem som omvänder sig och blir döpta. Flera informanter problematiserar förhållandet mellan förväntan på att den nydöpte ska erfara andedopet och vad som sker i praktiken.

24 Bloch-Hoell 1956, s. 334ff; Josefsson 2005, s. 117ff.

De flesta har i linje med detta svarat att målet med förbönen är både andeuppfyllelse och mer allmän välsignelse och kraft för ett liv i lärjungaskap. I en mer sakramental tradition skulle förbönstillfället och handpåläggningen kunna sägas vara tillfället för andeuppfyllelse, men för Pingströrelsen verkar det vara viktigt att andedöpet innebär både tydlig personlig erfarenhet och någon form av yttre manifestation.

Flera av informanterna talar med otillfredsställelse om att man inte uppfattar detta förbönstillfälle som tillräckligt. Det handlar om att placeringen av momentet i slutet av gudstjänsten skapar viss tidsbrist som kan verka hämmande på både förbönens form och den nydöptes mottaglighet, men även om att förbönen så sällan leder till det önskade resultatet, att den nydöpte blir andedöpt med någon form av yttre manifestation som tecken. Några svar diskuterar här behovet av att hitta andra kompletterande förbönstillfällen för detta. Ytterligare ett problem som märks i svaren, även om bara någon enstaka nämner det, gäller risken för ritualisering av förbönen. Det verkar vara viktigt att förbönen är personlig i fråga om välsignelse och kraft.

När välkomnas den nydöpte som medlem i församlingen?

Denna fråga visar på en större olikhet i svaren och synliggör problemet kring förhållandet mellan dop och medlemskap. Tre lösningar är tydliga i svaren gällande när den nydöpte välkomnas in i församlingen: i samband med doptillfället, vid nästföljande församlingsmöte eller i samband med en särskild medlemsintagning. Svaren från församlingarna fördelar sig nästan jämt mellan dessa tre med någon övervikt för alternativet nästa församlingsmöte. Till bilden hör att mer än hälften av de svarande kombinerar svaren. Många talar om att ett personligt och informellt välkomnande sker vid doptillfället medan det är vid församlingsmötet som det formella medlemsinträdet sker. De som har en särskild medlemsintagning verkar snarare använda detta som en mer formaliserad välkomstakt än som det formella inträdet i församlingen. Det är uppenbart att det på denna punkt både råder olika praxis och i viss mån otydlighet om när inträdet i församlingen egentligen sker.

Utifrån historisk praxis som beskrivits tidigare kan två riktningar

skönjas. Den ena där medlemsintagningen sker efter dopet antingen i en särskild handling efter dopakten eller vid ett efterföljande församlingsmöte. I detta fall är dopet förutsättning för medlemskap men dessa två är separerade i olika handlingar. Den andra där församlingens beslut och godkännande av dopkandidaten sker vid ett församlingsmöte innan dopet för att ha kontroll på det som är en direkt konsekvens av dopet. I detta fall blir dopet i sig det egentliga inträdet i församlingen och det efterföljande välkommandet bekräftar då vad som skedde i dopet.

Denna historiska dubbelhet verkar finnas kvar i pingstförsamlingarnas praxis och bidrar till oklarheten i diskussionen om förhållandet mellan dop och medlemskap. Denna fråga ska diskuteras nedan. Här ska endast några markeringar göras utifrån de inkomna svaren. För det första verkar det råda viss otydlighet mellan vad som är välkomnande och vad som är det egentliga inträdet i församlingen. Några av kommentarerna visar tydligt att inträdet i församlingen sker i dopet. I vissa fall synliggörs detta med att den nydöpte välkomnas i samband med förbönen och att medlemskort lämnas där. Andra kommentarer visar att dopet är en sak och medlemskapet en annan. Medlemsintagningen eller församlingsmötet blir i dessa fall det egentliga tillfället för medlemskap i församlingen. Ytterligare andra kommentarer visar att både medlemsintagningen och församlingsmötet kan betraktas som synliggörande och bekräftelse av att den nydöpte blivit del av församlingen och därför nu är medlem. En del av denna problematik ligger i dubbel historisk praxis och i viss mån otydlig teologi kring dop och medlemskap, en annan del ligger i att församlingen både är en andlig storhet och en juridisk person inom den svenska föreningslagstiftningen.

Dopet och medlemskapet

Den andra frågan som ska behandlas gäller förhållandet mellan dop och församlingsmedlemskap. Denna fråga är ytterst aktuell för både Pingströrelsen och Evangeliska frikyrkan (EFK) men på lite olika sätt. Frågan diskuteras både internt inom samfunden och publikt

i tidningsartiklar och på ledares bloggar. EFK har under längre tid diskuterat frågan om förhållandet mellan dop och medlemskap, därför förs det aktuella medlemsmötet med en bredare utgångspunkt. Pingströrelsen behandlar frågan ingående både utifrån en allmän diskussion om medlemsbegreppet och utifrån den specifika frågan om dop och medlemskap.²⁵

Frågan om dop och medlemskap inom svensk baptism under de senaste decennierna kan delas in i tre faser. Den första tar sin början redan under 1950-talet då de första ekumeniska församlingarna började växa fram. Här var man tvungen att hitta en hållbar lösning på en konkret församlingssituation. Den andra fasen aktualiseras genom LIMA dokumentet från Kyrkornas Världsråd där dop och medlemskap diskuterades. Här var fokus ekumeniskt bredare och den teologiska diskussionen ingången till mötet. Den tredje fasen har vuxit fram som en fråga utifrån att församlingarnas medlemsmatriklar i så låg grad speglar den gudstjänstfirande församlingen. Här har fokus varit frågan om lärjungaskap och det kristna livets utveckling.

Några olika teologiska dimensioner har påverkat frågan. Den första är den dubbla ecklesiologi som kom till uttryck hos Anders Wiberg på 1800-talet. Han använde ett vidare kyrkoberäpp som byggde på allianstanken där alla som var "födda av Gud" kunde ingå i gemenskapen, och ett snävare som betonade vikten av samstämmighet i läror om dop, nattvard och församling.²⁶ En annan fråga gäller hur strikt olika baptistiska grupper kopplat dopet som definitiv grund för medlemskap i den lokala församlingen. Här hade den tidiga Pingströrelsen en något friare syn än övriga grenar av svensk baptism. Inom Pingströrelsen förekom både konferensdop och dop av individer som inte sedan ingått i församlingen. Dopet av T.B. Barratt 1913 i Filadelfia Stockholm är ett exempel på detta.²⁷ En tredje fråga gäller hur den

25 Hörnmark 2011; "Medlemskapsfrågan inom EFK", internt dokument från 2010-03-04 som sammanfattar EFK:s samtal om medlemsbegreppet.

26 Bergsten 1997, s. 56f.

27 När Barratt döptes i Stockholm blev han inte medlem i Filadelfiaförsamlingen. Detta var en problematisk sak för den tidens baptister. Ongman hade av den anledningen vägrat att döpa Barratt eftersom han inte skulle komma att bli medlem i Ongmans församling i Örebro. Ett annat exempel är när Sven Lidman

förändrade synen på öppet nattvardsbord och församlingstukt påverkar synen på medlemskapet i allmänhet och på förhållandet mellan dop och medlemskap i synnerhet.²⁸

Här kommer dessa frågor bara behandlas marginellt. Huvuduppgiften är att visa på hur svensk baptism löst förhållandet mellan dop och medlemskap på några olika sätt och utifrån detta lyfta fram några konkreta församlingar som exempel.

Evangeliska frikyrkan är som framgått ett ungt samfund som bildades genom en sammanslagning 1996 av Örebromissionen, Fri baptisterna och Helgelseförbundet. Även om den historiska bakgrunden varierar något mellan dessa tre är EFK ett tydligt baptistiskt samfund.²⁹ Frågan om förhållandet mellan dop och medlemskap har dock varit aktuell i flera decennier. I boken *Enade och åtskilda* från 1989 diskuteras både teologin kring dopet och konsekvenserna för förhållandet mellan dop och medlemskap inom Örebromissionen.³⁰ Bland EFK:s församlingar välkomnar en majoritet även medlemmar som inte är troende-döpta i det som kommit att kallas öppet medlemskap.³¹

Inom den tidiga svenska pentekostalismen, innan Pingströrelsen strukturellt var formerad, fanns ett överkonfessionellt drag som innebar viss öppenhet för olika doppraxis. Troendedop kom däremot snart att bli den enda erkända praktiken och dopsynen delades med hela den svenska baptismen. På en viktig punkt fanns däremot en friare hållning inom Pingströrelsen och det gällde förhållandet mellan dop och medlemskap i den lokala församlingen. Man drev kongregationalism med den fria lokala bibliska församlingen långt. Samtidigt ville man inte låsa den universella församlingen till den lokala. I fråga om nattvarden var detta en av konflikterna med baptistsamfundet. Dopet betraktades på samma sätt även om denna fråga inte drevs lika långt och inte blev en tydlig konfliktpunkt. Detta kan illustreras med händelserna kring T.B. Barratts dop. Han var pingstledare och metodist.

döps under Kölingaredsveckan. Han blev inte medlem i församlingen på orten utan gick med i den församling som fanns på hans hemort, Stockholm.

28 För en analys av frikyrkans församlingstukt se Kennerberg 1996.

29 Ström 2004, s. 21f.

30 Cedersjö & Thörn 1989.

31 Ström 2004, s. 22.

När han 1913 ”kommit till insikt om dopsanningen” ville inte den rättrogne baptisten John Ongman i Filadelfia Örebro döpa honom eftersom Barrat inte skulle bli medlem i den lokala församlingen. Lewi Pethrus i Stockholm hade däremot inga problem med detta dop som alltså frikopplades från medlemskapet. Denna händelse är viktig och visar på skillnaden mellan Pingströrelsen och övrig baptism. Samtidigt ska sägas att det vanliga även inom Pingströrelsen var att sammanlänka dop och medlemskap.³²

När det gäller den nutida diskussionen kring medlemskapet inom Pingströrelsen och Evangeliska frikyrkan finns en viktig skillnad mellan de båda samfundet. Inom EFK ligger frågan om dop och medlemskap några år tillbaka i tiden. Den aktuella medlemsdiskussionen inom EFK gäller snarare förhållandet mellan medlemskap och lärjungaskap. Inom Pingströrelsen är samma fråga en viktig drivkraft till diskussionen men med utgångspunkten att inte ändra uppfattning i fråga om dop och medlemskap. Här är frågan om dopet ingången till diskussionen kring medlemskap och lärjungadimensionerna blir därför sekundära. Göran Janzon talar i en historisk analys av olika baptistiska sätt att förhålla sig till sambandet mellan dop och medlemskap om tre hållningar: konsekvent, principiell och modifierad baptism.³³

Konsekvent baptism

Den konsekventa baptismen strävar efter att hålla samman tro, dop och medlemskap så att det medvetna troendedopet är nödvändigt kriterium för medlemskap i den lokala församlingen. Dopet betraktas som en omvändelse-, lydnads- och bekännelsehandling och dopet är i sig medlemsgrundande.³⁴ Detta har varit den gängse baptistiska uppfattningen fram till de sista decennierna av 1900- talet. Idag är detta en relativt ovanlig hållning bland EFK:s större församlingar.³⁵ De församlingar som håller fast vid denna form av baptism har inte

³² Josefsson 2005, s. 227–233.

³³ Janzon.

³⁴ Janzon.

³⁵ Enligt uppgift från Öyvind Tholvsen, EFK:s församlingsprogram, mailsvar till författaren 2011-01-12.

behövt göra några förändringar i stadgar eller församlingsordning utan för vidare den ursprungliga formen av svensk baptism.

Inom Pingströrelsen är detta den helt dominerande hållningen även om hela frågan om dop, medlemskap och lärjungaskap diskuteras både ingående och livligt. Den konsekventa baptismen kan sägas vara underförstådd inom Pingströrelsen. I stadgarna för Trossamfundet Pingst fria församlingar i samverkan sägs i § 3 att värdegrunden är att ”En gemensam teologisk hållning är utgångspunkten för församlingarnas gemenskap [...] med mönster från Apg. 2:41–42”.³⁶ I bibelhänvisningen ligger underförstått en hänvisning till troendedopet som ingång till församlingsgemenskapen. Många pingstförsamlingar uttrycker detta i sina stadgar som t.ex. Pingstförsamlingen i Jönköping. Stadgetexten talar om att den kan bli medlem som ”kommit till personlig tro på Jesus Kristus och sedan låtit döpa sig”.³⁷ Den konsekventa baptismen är här uppenbar även om stadgetexten inte utvecklar hållningen vare sig teologiskt eller praxismässigt. Det är min uppfattning att den konsekventa baptismen inom Pingströrelsen är väl förankrad men i många fall underförstådd. Det är möjligt att en ingående analys av pingstförsamlingars stadgar skulle kunna ge utrymme både för en omtolkning av vad man historiskt lagt i stadgetexterna och ge möjlighet till nytolkning av praxis. Ett sådant studium skulle vara viktigt för en ökad förståelse av pingstförsamlingarnas syn på dop och medlemskap.

Principiell baptism

Den principiella baptismen är ett sätt att hålla fast vid troendedopet som enda erkända dopform men samtidigt öppna möjligheten till medlemskap för personer utan troendedop. I princip håller man fast vid baptismen genom att troendedopet är det enda praktiserade och erkända dopet. Medlemskapet i församlingen blir på detta sätt principiellt frikopplat från dopet och vägarna till medlemskap i huvudsak tre: Den vanligaste och i regel förordade vägen är genom ett medvetet

³⁶ Stadgar för Pingst – fria församlingar i samverkan, 2005. Kopia hos författaren.

³⁷ Stadgar för Pingstförsamlingen i Jönköping, 1998. Kopia hos författaren.

troendedop. Den andra vägen är genom överfört medlemskap där en person kommer från en församlingsgemenskap med annan dopsyn. Erkännande i detta fall gäller varken barndopet som sådant eller den inflyttande personens uppfattning om giltigheten i sitt dop, istället är det ett erkännande av den andra församlingsmiljön och att den inflyttande personen levtt det kristna livet i denna församlingsmiljö. Den tredje vägen är att en persons bekännelse av tro på Kristus skulle kunna vara grund för medlemskap.³⁸

Den principiella baptistiska hållningen kan här exemplifieras med baptistförsamlingen Immanuel i Örebro. Immanuelskyrkan är en av EFK:s större församlingar och den grundades 1907 som Örebro tredje baptistförsamling. De gällande stadgarna antogs 2003 och den församlingsordning som idag används men som är under revidering³⁹ antogs 2005. I stadgarna, § 3:1, sägs att ”Församlingen tar emot som medlem den som personligen tror på och bekänner Jesus Kristus som frälsare och herre i överensstämmelse med Bibeln”.⁴⁰ Stadgarna gör alltså ingen koppling mellan dop och medlemskap annat än i indirekt mening genom formuleringen om överensstämmelse med Bibeln som i en baptistisk kontext skulle kunna tolkas som att troendedopet ingår i tron och bekännelsen.

I församlingsordningens inledande texter sägs att det är genom tron på Jesus som en person inlemmas i Kristi kropp och att ”församlingen är en grupp människor som vill leva i Kristusgemenskap”.⁴¹ När det gäller dopet gör texten klart att församlingen praktiserar dop genom nedsänkning efter bekännelse om tro på Jesus Kristus. Dopet beskrivs som en bekräftelse av tron och som en viktig del av omvändelsen. Samtidigt utgör det en gåva från Gud och är ett ”erbjudande om att bli delaktig i försoningens nåd och uppståndelsens kraft till ett nytt liv”.⁴² I beskrivningen av nattvarden sägs att alla som söker

38 Janzon.

39 Enligt uppgift från pastor Niclas Öjebrant, mail till författaren 2011-01-18.

40 Stadgar för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2003. Kopia hos författaren.

41 Församlingsordning för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2005, s. 2. Kopia hos författaren.

42 Församlingsordning för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2005, s. 4.

Jesus Kristus och vill möta honom är välkomna till bordet.⁴³ I en särskild avdelning om medlemskap presenteras stadgarnas hållning att alla som ”personligt tror på och bekänner Jesus Kristus som frälsare och Herre i överensstämmelse med Guds ord” kan bli medlem i församlingen.⁴⁴ Sammantalet visar stadgar och församlingsordning att Immanuelskyrkan dels har en baptistisk identitet och praxis, dels att man konsekvent skiljer mellan dop och medlemskap genom att dopet inte beskrivs som medlemsgrundande.

Inom Pingströrelsen är denna hållning ovanlig men den har aktualiserats i en speciell form av nivåindelad medlemskap i till exempel Öresundskyrkan United. Där har man tre nivåer av medlemskap: friends, partners och leaders. Personer i alla nivåer är medlemmar men för den första krävs inget annat än att man är intresserad och vill finnas på en kontaktlista. På den andra nivån förutsätts dopet även om det inte är medlemsgrundande utan en av flera förutsättningar för medlemskap på ”partnernivån”.⁴⁵ Detta är även en av flera möjliga medlemsmodeller inom Pingströrelsen som presenteras i ett beredningsmaterial där frågor kring medlemskap diskuteras.⁴⁶

Modifierad baptism

Den modifierade baptismen innebär att församlingen har en baptistisk övertygelse och att troendedopet i regel är den enda praktiserade dopformen. Däremot håller man fast vid att dopet är medlemsgrundande och att dop enligt annan ordning visserligen betraktas som ett oklart dop men ändå tillräckligt. Detta synsätt innebär ett erkännande både av individens uppfattning om giltigheten i det egna dopet och av andra traditioners dopsyn och praxis. Samtidigt betonas den egna grundläggande baptistiska uppfattningen.⁴⁷

Kopia hos författaren.

43 Församlingsordning för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2005, s. 5.

Kopia hos författaren.

44 Församlingsordning för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2005, s. 9.

Kopia hos författaren.

45 *United* [Hemsida], under fliken Medlemskap.

46 Tangen 2010, s. 70f; Alvarsson 2010, s. 14.

47 Janzon.

Flera församlingar inom EFK ger uttryck för denna hållning och här tas Saronförsamlingen i Göteborg som exempel. I de reviderade stadgarna från 2008 talas i § 4 om medlemskap och dop. För att bli medlem krävs att man personligen bekänner Jesus Kristus som Herre, är döpt i Faderns, Sonens och den heliga Andens namn samt att man bejakar tro och liv så som det beskrivs i församlingsordningen.⁴⁸ Församlingsordningen lyfter fram den baptistiska identiteten med betoning på ”personlig övertygelse om tro och eget beslut om dop”.⁴⁹ I texten uttrycks en tydligt sakramental syn där dopet beskrivs som en gåva där Gud förmedlar nåd, ger frälsning och helig Ande och som en förening med Kristus. Det dop som församlingen praktiserar är ”genom nedsänkning efter personlig bekännelse om tro på Jesus Kristus”.⁵⁰ Också nattvardstexten andas sakramentalitet och ”till Herrens måltid inbjuds alla som söker Jesus Kristus”.⁵¹ I fråga om medlemskapet uttrycker församlingsordningen nästan ordagrant stadgarnas tre kriterier för medlemskap: personlig bekännelse, dop i den treenige gudens namn samt bejakande av församlingens trosuppfattning.⁵² Utifrån detta är Saronförsamlingen i Göteborg ett exempel på den modifierade baptismen som bara praktiserar troendedop men bejakar giltigheten i dop av annan ordning och bibehåller dopet som ett kriterium för medlemskap.

Inom Pingströrelsen är denna hållning vanlig i de samarbetsförsamlingar som är anslutna till fler samfund än Pingströrelsen. Däremot är detta mycket ovanligt bland de klassiska pingstförsamlingarna. Ett undantag är Pingstförsamlingen i Habo som under de senaste åren omvärderat sin förståelse av hur tro och dop ska förstås som medlemsgrundande. I församlingens stadgar från 1997 sägs att ”var och en som kommit till en personlig tro på Jesus Kristus och blivit döpt samt delar församlingens målsättning kan bli medlem”.⁵³ Det kan inte råda någon tvekan om att den ursprungliga intentionen i denna

48 Stadgar för Saronförsamlingen i Göteborg 2008. Kopia hos författaren.

49 *Ett folk på väg*, s. 4. Kopia hos författaren.

50 *Ett folk på väg*, s. 14. Kopia hos författaren.

51 *Ett folk på väg*, s. 15. Kopia hos författaren.

52 *Ett folk på väg*, s. 17. Kopia hos författaren.

53 Stadgar för Pingstförsamlingen i Habo, 1997. Kopia hos författaren.

formulering syftade på troendedop som följde på personlig tro och bekännelse. Däremot är inte detta tydligt uttryckt och formuleringen ger betydande tolkningsutrymme. Förmodligen ser vi här samma, utifrån det förment självklara, underförstådda konsekventa baptism som Pingstsamfundets stadgar ger uttryck för genom hänvisningen till Apg 2:41-42.

Pingstförsamlingen i Habo arbetade med frågan om dop och medlemskap under hösten 2007 utifrån en konkret personfråga. Församlingsledningens resonemang presenterades i december 2007 för församlingen i ett brev där det föreslogs att barndop under vissa omständigheter ska kunna vara medlemsgrundande i församlingen. Efter en presentation av den konkreta situationen slås tre saker fast. För det första ska församlingen fortsätta att vara baptistisk med troendedopet som enda dopförkunnelse och praktik. För det andra ska inte detta uppfattas som ett generellt erkännande av dop enligt annan ordning. Här betonas att det antingen bygger på den enskildes tro på giltigheten i sitt barndop eller på erkännandet av dop som förrättats i annan kristen församling som man känner stor samhörighet med. För det tredje sägs att de personer som blir medlemmar blir fullvärdiga sådana med full både rättighet och skyldighet.⁵⁴ Vid årsmötet 2008 röstades i frågan, 80 % röstade för styrelsens förslag, 10 % mot och 10 % blankt.⁵⁵ Habo pingstförsamling ger alltså uttryck för en modifierad baptism. Det är även värt att notera att denna förändring kommit tillstånd utan att stadgar eller församlingsordning omformulerats. Det är istället fråga om en omtolkning av befintliga och gällande stadgar.

Summering

Vi kan i avslutningen av denna artikel konstatera att svensk baptism genomgått betydande förändringar under senare decennier. Dessa förändringar ser olika ut mellan samfunden men även mellan församlingar inom samma samfund. Den teologiska utvecklingen visar att baptismen i hög grad är kongregationalistisk där den lokala försam-

⁵⁴ Brev från pastor Roland Eckerby till Pingstförsamlingen i Habo 2007-12-11.

⁵⁵ Brev från pastor Roland Eckerby till författaren 2011-01-20.

lingen tillåts hitta sin teologi och praxis. Diskussionen, särskilt inom Pingströrelsen, visar att även kongregationalistiska samfund har en gräns för den lokala församlingens tolkningsmöjligheter.

När det gäller förändringar i synen på dopet är det främst tre kompletterande fält som påverkar utvecklingen. Det första är frågan om sakramentalitet, i vilken grad och på vilket sätt Gud handlar i dopet. Utvecklingen talar för att svensk baptism lägger större vikt vid dopets sakramentala dimensioner. Detta får givetvis konsekvenser för både hur dopet betraktas och genomförs. Det andra gäller synen på individens roll i hur dopet betraktas. Den samtida individualismen påverkar förhållandet mellan församlingen och individen. Det leder till att församlingar i högre grad tar hänsyn till individers uppfattningar både i fråga om dopsätt och i viss mån dopteologins innehåll. Det tredje handlar om ekumenisk respekt och förhållandet till andra teologiska traditioner. Alla de här undersökta sammanhangen betonar sin baptistiska identitet i fråga om dopet. Samtidigt växer gruppen församlingar som med bibehållen baptistisk uppfattning erkänner dop av annan ordning.

Den svenska kongregationalistiska baptismen håller alltså fast vid stora delar av kärnan i både teologi och praxis kring dopet. Samtidigt påverkas den lokala församlingens utrymme att forma sin praxis av de tre fälten: dopets sakramentalitet, individens tolkningsföreträdare och respekten för andra teologiska traditioner. Dessa tre fält verkar tillmätas ökande betydelse. Om detta leder till urholkning eller fördjupning av svensk baptism får framtida studier visa.

Summary

Baptismal Praxis in Contemporary Swedish Baptism

This article deals with the praxis of baptism among Swedish Baptists and Pentecostals. Two issues are dealt with in separate sections. The first concerns how baptism is performed liturgically. The second concerns the connection between baptism and membership in the congregation. The main material for the first section is a survey of the thirty-seven Pentecostal congregations in Sweden with the highest

rate of baptisms. The material for the second section is a collection of by-laws and instructions from different types of Baptist congregations.

The liturgical praxis of baptism is viewed from four perspectives: How and when does the candidate confess the Christian faith? What responsive action does the congregation take? How, when and by whom is the prayer of intercession conducted? When and how is membership in the congregation attained?

In the following section, different views on the relation between baptism and membership are studied. Three groups are discerned that differ in how they understand infant baptism and the extent to which infant baptism can be a basis for membership in the local congregation. 'Consistent baptism' does not see infant baptism as a valid baptism and only welcomes members who have been baptized as believers. 'Baptism in principle' does not see infant baptism as a valid baptism but welcomes members from other traditions; it does not accept their baptism but accepts them as Christians and a part of the church. 'Modified baptism' accepts infant baptism – not as a complete but as a valid baptism – and therefore welcomes as members those who have been baptized as infants. Some examples from each group are discussed.

The article shows that the Baptist tradition in Sweden is in transition. Three main conclusions can be drawn. First, sacramental dimensions are playing an increasing role within the Baptist tradition. Secondly, individual considerations are becoming more and more important to the way baptism is viewed and handled. Thirdly, respect for other traditions is deepening in the context of ecumenical relations. Whether these developments will confirm or erode Baptist identity in Sweden remains to be seen.

Opublicerade källor

Hos författaren

- Brev från pastor Roland Eckerby till författaren 2011-01-20.
Brev från pastor Roland Eckerby till Pingstförsamlingen i Habo 2007-12-11 [fotokopia].
Ett folk på väg. Församlingsordning för Saronkyrkan, 2009 [fotokopia].
Församlingsordning för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2005 [fotokopia].
Mail från Niclas Öjebrant till författaren 2011-01-18.
Mail från Öyvind Tholvsen till författaren 2011-01-12.
Medlemsfrågan inom EFK, internt dokument, 2010-03-04 [fotokopia].
Stadgar för Baptistförsamlingen Immanuel i Örebro, 2003 [fotokopia].
Stadgar för Pingst – fria församlingar i samverkan, 2005 [fotokopia].
Stadgar för Pingstförsamlingen i Habo, 1997 [fotokopia].
Stadgar för Pingstförsamlingen i Jönköping, 1998 [fotokopia].
Stadgar för Saronförsamlingen i Göteborg, 2008 [fotokopia].

Publicerade källor och litteratur

- Albrecht, David., 1999, *Rites in the Spirit. A Ritual Approach to Pentecostal/Charismatic Spirituality*. Journal of Pentecostal Theology. Supplement Series, 17. Sheffield.
- Alvarsson, Jan-Åke, 2010, ”Redaktörens introduktion, sammanfattning och slutsatser”. *Medlemskap. En tvärvetenskaplig studie av medlemskap i Pingströrelsen*. Uppsala.
- Bardh, Ulla, 2008, *Församlingen som sakrament. Dop, medlemskap och ekumenik bland frikyrkokristna vid 1900-talets slut*. Uppsala.
- Beasley-Murray, G. R., 1967, *Dopet idag och imorgon*. Stockholm.
- Bergsten, Torsten, 1997, ”Förändring genom konfrontation och dialog. Svenskt perspektiv”. *Samfund i förändring. Baptistisk identitet i Norden under ett och ett halvt sekel*. Tro & liv. Skriftserie, 2. Stockholm, s. 30–65.
- Bloch-Hoell, Nils, 1956, *Pinsebevegelsen. En undersökelse av pinsebevegelsens tillblivelse, utveckling og särpreg med særlig henblikk på bevegelsens utformning i Norge*. Oslo.
- Bäckryd, Emanuel, 2007, *Tillsammans. Nitton livsviktiga saker kristna gör när de möts*. Örebro.
- Cedersjö, Björn & Thörn, Lennart, 1989, *Enade och åtskilda*. Örebro.
- Eckerdal, Lars, 1981, *Svenska kyrkans gudstjänst. Kyrkliga handlingar. Bilaga 3: Vägen in i kyrkan. Dop, konfirmation, kommunion – aktuella liturgiska utvecklingslinjer*. SOU 1981:66. Stockholm.
- Ericson, Rolf, 2011, ”Nytt förslag från Pingst kan bidra till enande”. *Dagen* 2011-01-12.
- Fahlgren, Sune, 1994, ”Baptismen och baptisternas gudstjänstliv”. Fahlgren & Klingert, *I enhetens tecken*. Örebro, s. 249–287.

- Fahlgren, Sune, 1997, "Baptismens spiritualitet – speglad i gudstjänstlivet. Svenskt perspektiv". *Samfund i förändring. Baptistisk identitet i nordn under ett och ett halvt sekel*. Tro & liv. Skriftserie, 2. Stockholm, s. 104–114.
- Gudstjänstboken*, 2005. Örebro.
- Hörnmark, Pelle, 2011, "Pingst och medlemsfrågorna, I–II". *pingst* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.pingst.se> / Föreståndarens blogg 2011-01-10 och 2011-01-18 [2011-05-26].
- Janzon, Göran, "Medlemsfrågan i baptisthistoriskt perspektiv". *Evangeliska frikyrkan* [Hemsida]. Tillgänglig: <http://www.efk.se/viewText.do?textID=1220> [2011-05-24].
- Josefsson, Ulrik, 2005, *Liv och över nog. Den tidiga pingströrelsens spiritualitet*. Bibliotheca theologiae practicae, 77. Skellefteå.
- Kennerberg, Owe, 1996, *Innanför eller utanför: En studie av församlingstukten i nio svenska frikyrkoförsamlingar*. Örebro.
- Kärkkäinen, Veli-Matti, 1998, *Spiritus ubi vult spirat. Pneumatology in Roman Catholic – Pentecostal Dialogue (1972–1989)*. Schriften der Luther-Agricola-Gesellschaft, 42. Helsinki.
- Pingströrelsens Årsbok*, 2010. Örebro.
- Ranaghan, Kevin, 1974, "Conversion and Baptism: Personal Experience and Ritual Celebration in Pentekostal Churches". *Studia Liturgica* 10:1. Rotterdam, s. 65–76.
- Ramselius, Nils, 1934, *Som präst och pingstvän*. Stockholm.
- Segertoner*, 1986. Stockholm.
- Ström, T., 2004 "Evangeliska frikyrkan", *Tro – dop – medlemskap ur ett ekumeniskt perspektiv*. Sveriges kristna råds skriftserie, 6. Sundbyberg.
- Söderholm, G. E., 1920, *Hur jag kom till klarhet i dopfrågan*. Sollefteå.
- Tangen, K-I., 2011, "Dåp og medlemskap i Pinsebevegelsen – et forsøk på klargjøre praktisk teologiske posisjoner". *Medlemskap. En tvärvetenskaplig studie av medlemskap i Pingströrelsen*. Uppsala.
- Thulin, Henning, 1941, *Det heliga dopets innehåll och form*. Stockholm.
- Tro – dop – medlemskap ur ett ekumeniskt perspektiv*, 2004. Red. Kjell-Ove Nilsson. Sveriges kristna råds skriftserie, 6. Sundbyberg.
- United* [Hemsida]. Tillgänglig: www.united.nu [2011-05-26].

